

ÖĞRENCİLERİN DEĞERLER SİSTEMİ¹

VALUES SYSTEM OF STUDENTS

Dr. Öğr. Üyesi Burcu GEZER ŞEN

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Elazığ/Türkiye

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1196>

Reference : Gezer Şen, B. (2018). "Öğrencilerin Değerler Sistemi", International Social Sciences Studies Journal, 4(28): 6584-6590

ÖZ

Değerler, sosyal grubun beklentilerini temsil eden inançlardır. Bireylerin duygu, düşünce, davranış ve tutumlarına ilişkin ölçütleri kapsayan değerler sosyal bütünlüğü desteklemektedir (Turan ve Aktan, 2008: 228). Piaget, çocuklarda akranlar arası dayanışmadan doğan ve toplumun emir ve yasaklarından doğan iki tür değerler sistemi olduğunu belirtmiştir (Arvasi, 2015: 165). Değerler, bireyin hayatını yönlendiren ideal ölçütler olarak çocukluk döneminde büyük bir önem taşır. Bu dönem bireyin kişilik kazandığı, belirli sorumlulukları üstlendiği ve yetkin hale geldiği temel bir aşamadır. Bu dönemde yaş, cinsiyet ve okul türü gibi etkenler değerler üzerinde etkili olmaktadır (Castiglione, Rampullo ve Licciardello, 2014: 1330). Okulların pek çok duyuşsal hedefi vardır. Öğrencilerin kişiliğini olumlu yönde etkilemek, onların ahlakî gelişimine katkıda bulunmak ve okul kültürüne uygun değerleri öğrencilere öğretmek okulların başta gelen görevlerindedir. Değerler, bireylere nasıl davranmaları ve neleri benimsenmeleri gerektiğini bildirir. Okulların çocuklara temiz ve düzenli olmayı, dürüst ve adil olmayı kazandırmak gibi birçok duyuşsal hedefi vardır. Okullar bu değerler ile öğrencilere nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin rehberlik eder (Akbaş, 2008: 9). Öğrenme ortamındaki değerlerin oluşumunu sağlayan diğer bir unsur ise örtük programdır. Örtük programın içeriğinde, öğrenmeyi etkileyen tüm süreçler ve etkileşimler yer almaktadır. Bu bağlamda, örtük program öğrencilerin sosyal gelişimini destekleme ve eğitim ideallerine ulaşılmasını sağlama konusunda etkin bir role sahiptir (Mahram ve Kazemi, 2010: 2216). Değerler, normlar ve ahlaki kavramların, dünyanın her yerinde akla getirdiği anlamlarının yanı sıra eğitimle ilgili anlamı giderek daha fazla ön plana çıkmakta ve tartışılmaktadır (Cihan, 2014: 29). Toplumsal değerlerin farklılaşmasıyla oluşan yeni yaklaşımlar, eğitim sisteminde yeni arayışlara neden olmaktadır. Eğitim sistemindeki değişimlerin anlaşılabilmesi için bu yaklaşımların incelenmesi önem taşımaktadır (Özden, 2005: 10).

Anahtar Kelimeler: Öğrencilerin değer sistemi, Değerler, Okul kültürü.

ABSTRACT

Values are beliefs that represent social group expectations. It can be said that the values that include the criteria of the individual's feelings, thoughts, behaviors and attitudes support the social integrity (Turan and Aktan, 2008: 228). Piaget stated that children have two systems of values arising from solidarity among peers and from the orders and prohibitions of the society (Arvasi, 2015: 165). Values have a great proposition in childhood as the ideal criteria for directing the individual's life. This is a basic stage in which the individual acquires personality, assumes certain responsibilities, and becomes competent. Factors such as age, gender and school type influence the values in this period (Castiglione, Rampullo and Licciardello, 2014: 1330). Schools have many affective goals. Among the primary tasks of the schools are to influence the personality of the students positively, to contribute to their moral development and to teach the appropriate values for the school culture. Values tell people how to behave and what needs to be adopted. Schools have many emotional goals, such as bringing children to being clean and tidy, and being honest and fair. With these values, schools provide guidance on how to behave to students (Akbaş, 2008: 9). Another element that provides the formation of values in the learning environment is the hidden curriculum. The hidden curriculum includes all processes and interactions that affect learning. In this context, the hidden curriculum has an active role in supporting the social development of students and ensuring the achievement of educational ideals (Mahram and Kazemi, 2010: 2216). Values, norms, and moral concepts, as well as the meanings they bring to mind in all parts of the

¹ Bu makale, 30 Kasım-2 Aralık 2018 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen "Avrasya Zirvesi I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi"nde sunulmuş ve özet metin olarak basılmıştır.

world, are becoming increasingly prominent and discussed (Cihan, 2014: 29). New approaches, which are formed by the differentiation of social values, lead to new searches in the education system. It is important to examine these approaches in order to understand the changes in the education system (Özden, 2005: 10).

Keywords: Value system of students, Values, School culture.

1. GİRİŞ

Değerleri tanımlarken, birbiriyle örtüşen anlamlara sahip, çoğunlukla halk arasında bilinen etik, ahlak, temel ilkeler ve erdemler gibi çok sayıda terim kullanılır (Zegwaard ve Campbell, 2011: 3). Değerler, bireylerin toplumsal hayatta üstlendikleri ebeveyn, çocuk, arkadaş, vatandaş, öğretmen ve öğrenci gibi rollerde nasıl davranmaları gerektiğini söyleyen davranış standartları şeklinde tanımlanır. Okul kültürü, toplumun bir parçası olan ve yarının mimarı olarak kabul edilen çocuklara değerlerin aşılmasında önemli bir role sahiptir (Shobana ve Kanakarathinam, 2017: 26). Okullar gelecek vizyonuna sahip topluluklardır. Ancak vizyonları ve mevcut gerçeklikleri arasında kimi zaman gerilim yaşarlar. Okul kültürüne uygun planlamalarla vizyonlarını gerçekleştirmeye yönelik çaba gösterirler (Atkin, 1996: 1).

Okulların temel hedeflerinden birisi öğrencilerin gelişimini çok yönlü bir biçimde desteklemektir. Değerler eğitimi, çocukların sosyal ve duygusal gelişiminin desteklenmesinde önemli bir yere sahiptir. Değerler bireylere nelerin doğru olduğunu ve nasıl davranılması gerektiğini öğretir. Okulda öğrencilere temel değerlerin öğretilmesi, kurallara uygun hareket edilmesinin sağlanması ve ahlaki gelişimin desteklenmesi amaç edinilmektedir. Vatansızlığı, temiz ve düzenli olmayı, sağlık kurallarına uymayı, dürüst ve adil olmayı, üretken ve girişimci olmayı çocuklara öğretmek eğitim kurumlarının hedeflerindedir. Ailenin yanı sıra okul da çocuklara vatansızlığı, insanlara saygı duymayı, sevgi ve merhametle hareket etmeyi, dürüst ve adil olmayı ve daha birçok değeri kazandırmada oldukça etkilidir. Eğitim kurumları bu değerler aracılığı ile öğrencilere nasıl davranmaları gerektiği ve neleri önemsemeleri gerektiği konusunda yol gösterir. Okullar, bireylere diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler yürütebilmeleri için gereken değerleri öğretir. Ayrıca okullar, bireylere vatandaşlık hakları ve sorumluluklarını da öğretmektedir (Akbaş, 2008: 9,19).

Toplumsal değerlerdeki değişim eğitim ortamlarının öğrenci merkezli bir anlayışla düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Eğitim öğretimin yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Odak noktası öğrencidir. Bilginin aktarılmasında bilgi edinme süreci değil, bilgiyi kullanarak yeni bilgiler üretme süreci önemli hale gelmiştir. Öğretimin kalıpsallıktan kurtulup bireyselleştirilmesi önemsenmektedir. "Bilgi aktarma" rolünden ziyade "bilgiye ulaşmada öğrenciye rehberlik etme" rolü öne çıkan öğretmenlerin, öğrencilerin potansiyelini en üst seviyeye çıkarma konusunda daha fazla sorumluluk alması beklenmektedir (Özden, 2002: 68). Öğretmenler öğrencilerine iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ve yapılması gerekeni yapılmaması gerekenden ayırt etme konusunda örnek olmalı ve onları yönlendirmelidir (Shobana ve Kanakarathinam, 2017: 26).

Günümüz toplumunda öğrencilerin gelişiminin tek göstergesi akademik başarı sayılamaz. Akademik başarı toplumsal hayatta başarılı olabilmek için tek başına yeterli değildir. Bireylerin özgür iradeleriyle ve bilinçli bir biçimde hayatlarına ilişkin kararlar alabilmesi, özgüvenli bir biçimde kendilerini ifade edebilmesi ve davranışlarında dürüstlükten ayrılmaması gibi değerler, toplumsal hayatta başarılı olabilmeleri için önemli olan diğer etkenlerdir. Değerler konusunun toplumsal hayatta azımsanamayacak derecede öneme sahip olması, araştırmacıları bu konuda araştırma yapmaya yönlendirmektedir (Aydın ve Gürler, 2012: 3).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Değer kavramı, sosyal bilimlerin başlangıcından itibaren ele alınan temel bir kavram olmuştur. Schwartz (2012: 3-7)'a göre, değerler yaşamda bizim için nelerin önemli olduğunun göstergesidir. Her birimiz değişik derecelerde önem taşıyan sayısız değere sahibiz. Bir kişi için oldukça önemli olan bir değer, bir başkası için önemsiz olabilir. Bireye özgü olması özelliğinin yanında, değerler herkes için ortak önem taşıma ve evrensel olma özelliğine de sahip olabilmektedir. Schwartz "Değerler Teorisi"nde, her birinin altında yatan motivasyona göre on evrensel değer tanımlamıştır. Bu değerler şunlardır: öz yönelim (özgür düşünme ve bağımsız hareket edebilme), uyarım (yeniliğe açık olma ve zorluklarla mücadele), hazcılık (duygusal tatmin ve zevk), başarı (sosyal standartlara göre yetkinlik

gösterme ve kişisel başarı), güç (saygınlık ve sosyal statü, insanlar ve kaynaklar üzerinde kontrol ve egemenlik), güvenlik (bireyin ve toplumun güvenliği, uyumu ve istikrarı), uyma (başkalarını üzecek veya zarar verebilecek ve sosyal beklentileri veya normları ihlal edecek olası eylemlerin, eğilimlerin ve dürtülerin kısıtlanması), geleneksellik (kişinin kültüründen veya inancından doğan gelenek ve göreneklere saygı duyma, kabul etme ve bağlılık), yardımseverlik (mensubu olduğu sosyal grup içindeki bireylerin refahını korumak ve geliştirmek), evrenselcilik (tüm insanların refahı için anlayış ve hoşgörü ve koruma).

Çocukların ve yetişkinlerin değer kalıpları sosyologlar, antropologlar, psikologlar ve eğitimciler tarafından tüm dönemlerde incelenme konusu olmuştur. Piaget, çocukların değişen ahlaki değerlerini belirleyen etkenleri açıklamaya yönelik bir şema geliştirmiştir. Yedi - sekiz yaş arasındaki çocuğun ebeveynlerinin ahlaki değerlerini yansıttığını öne sürmüştür. Piaget, ailenin uzun bir süre çocukların değerlerinin oluşumundaki etkin konumunu koruduğunu gözlemlemiş ve değerlerin oluşumunda en çok ailenin etkili olduğunu belirtmiştir. O'na göre, çocuk büyüdükçe zaman zaman başka etkiler altında kalsa bile, yaşamı boyunca aile çocuğun değerlerinin güçlendirildiği veya zayıflatıldığı temel olmaya devam etmektedir. Akranlar da çocukta değerlerin oluşumunda etkilidir. Ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde de akranlar bireylerin değerleri üzerinde etkili olmaya devam etmektedir. Okul ise, eğitimin her kademesinde, öğretilen her konu ile birlikte öğrencilerde çeşitli görüş, tutum ve değerlerin oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır (Dyer, 1972: 697).

Kültür, içeriği zengin kavramlardan biridir. Toplumsal hayattaki her şey kültürün birer parçasıdır. Toplumsal bir varlık olan insan, hem kültürün öğrencisi hem de kültürün üreticisi konumundadır. Kültür, toplumun bir ürünüdür (Fırat, 2007: 14). Okul kültürünün güçlü bir şekilde oluşturulabilmesi için ortak amaç ve değerlerin benimsenmesine, işbirlikçi bir okul ortamına, dayanışmaya ve birlikte öğrenme ilkesiyle hareket etmeye ihtiyaç vardır (Ayık ve Ada, 2009: 441).

Sosyal değişim bir toplumun gidişatının belirleyicisidir. Değişimin yönü o toplumun kültürü ve değerleri hakkında bilgi verir. Toplumsal değişimler, var olan değerlerin değişmesine veya değerlerin benimsenme düzeyinin değişime uğramasına neden olabilmektedir. Kültürel çeşitlilik, değerlerin toplumdan topluma değişmesindeki etkenlerin başında gelir. Değerlerin her toplumda kendine özgü bir yapısı olmasının yanında, bir de bütün toplumlarda ve bütün kültürlerde evrensel olan bazı değerlerden bahsetmek mümkündür (Yazıcı, 2013: 1499). Değerler, bütün toplumlar için önemli görülen her şeyi konu alabilir. Değerler tercihlerimizin ve eğilimlerimizin yol gösterici kriterleridir ve kişiliğimizin oluşumunda belirleyici bir role sahiptir. Öğrencilerin değerleri, kişilik gelişiminde merkezi bir konumdadır. Değerler öğrencilerin davranışlarını yönlendiren ve onlara rehberlik eden duyuşsal ve davranışsal bilgi bileşenlerini içerir. Toplumdaki değerlerin eğitim ortamındaki değerlerle örtüşmesi, öğrencilerin sosyalleşmesi açısından destekleyici bir nitelik taşır. Ailenin önemini ihmal etmeyecek şekilde, okulun öğrencilerde insani değerler inşa etme konusunda oldukça etkili olduğu bilinen bir gerçektir (Jardim, da Silva Junior ve Alves, 2017: 1682). Okul hayatı toplumsal hayatın küçük bir modelidir. Okuldaki değerler toplumdaki değerlerin birer aynasıdır. Değerlerin okulda öğretilmesi öğrencilerin sosyal hayatta başarılı olmalarını sağlamaya yöneliktir. Bu durum eğitimdeki değerlerin önemini ortaya koymaktadır.

Toplumsal idealler doğrultusunda eğitim, değerlerin bireylere aktarılması görevini yerine getirmektedir. Okullar, eğitim programları ile öğrencileri hayata hazırlar ve değerlerin nesilden nesile aktarılmasını sağlar. Okul, öğrencilerin toplumsal kuralları öğrenmesinde, sosyal, duygusal ve ahlaki gelişiminin sağlanmasında ve olumlu benlik algısı ile karakterinin oluşmasında etkin bir role sahiptir. Bu yönüyle, ancak eğitim yoluyla bireylerin toplumsal değerleri benimsemesinin ve bu değerler doğrultusunda davranışlar sergilemesinin mümkün olacağı söylenebilir. Ülkemizde değerler eğitimi konusunda bir çeşitlilik söz konusudur. Değerler eğitimine yönelik olarak eğitim programlarında derslerin içinde değerlerin işlenmesinin yanı sıra, bağımsız dersler yoluyla da bu eğitimler verilmektedir. Eğitim sisteminde değerler eğitiminin etkili olabilmesinde planlı bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrencilere vatan sevgisi, bağımsızlık, dayanışma ve işbirliği, adil olma, dürüstlük, sabırlı olma, sorumluluk sahibi olma, temiz ve düzenli olma, hoşgörülü olma, çevreye karşı duyarlılık, insanlara saygı duyma, merhametli ve sevgi dolu olma, misafirperverlik, iyimserlik, aile birliğine önem verme gibi değerlerin aktarılmasında ders kitapları ile çeşitli etkinlik ve uygulamaların birlikte yürütülmesi oldukça etkili olacaktır (Cihan, 2014: 435).

Toplumsal hayatta akademik başarının yanında dürüst olma, saygılı olma, bireyler arası ilişkileri önemseme, görgü ve ahlak kurallarına uyma gibi kavramlar da önem taşır. İnsani değerlerin geliştirilmesi toplumun temel amaçlarından biridir. Örgün ve yaygın eğitim aracılığıyla bireylerin temel değerleri edinmesi hedeflenir. Okullar pek çok işlevi ile hem örgün hem de yaygın eğitime hizmet etmektedir. Eğitimin vazgeçilmez bir unsuru olan okullar, yeni nesle toplumsal değerlerin kazandırılmasını sağlar ve zorunlu eğitimlerle birlikte bireyler ortak değerleri edinmiş olur. Aile katılımı ile birlikte, değerlerin edinilmesi açısından okullar, hem öğrenciler hem de aileler üzerinde etkili olmaktadır (Aydın ve Gürler, 2012: 2).

Okul öncesi dönemden itibaren, ağırlıklı olarak ilköğretim kurumlarında, öğrencilerin sorumluluk sahibi olma, adil olma, saygılı olma gibi temel değerleri edinmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Değerler eğitimi çeşitli dersler ve etkinlikler yoluyla yürütülmektedir. Değerler eğitiminin başarılı olmasında öğrencilerin yaparak ve yaşayarak değerleri öğrenebilecekleri bir eğitim ortamına ihtiyaç duyulmaktadır. Değerler eğitime uygun bir okul ortamının oluşturulabilmesi için konunun çok yönlü bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu noktada, başta öğretmen ve öğrenciler olmak üzere okulun tüm üyelerinin görüş ve önerilerinin alınması önemlidir. Öğrencilere etkili bir değerler eğitimi verilmesinde temel toplumsal değerlerin belirlenmesi, bu değerler doğrultusunda eğitsel etkinliklerin planlanması, öğrencilerin seviyelerine uygun etkinliklerin yürütülmesi ve elde edilen sonuçların çok yönlü bir biçimde değerlendirilerek eğitim ortamının geliştirilmesi gerekmektedir. Genel olarak, öğretmen ve öğrencilerin okulda değerler eğitime yönelik olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Bu olumlu anlayışla beraber, okulda değerler eğitiminin geliştirilebilmesi için mevcut durumun belirlenmesi, aksaklıkların tespit edilmesi ve öneriler geliştirilmesi açısından çeşitli araştırmalar yapılması önem taşır (Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013: 34).

3. YÖNTEM

Bu çalışmada öğrencilerin değerler sisteminin anlaşılabilmesi amacıyla konuyla ilgili yapılmış çeşitli araştırmalar doküman analizi yoluyla incelenmiştir. Doküman analizi nitel araştırma yöntemlerinden birisidir. Doküman analizi, araştırma konusuna ilişkin yazılı, görsel ve işitsel belgelerin incelenmesini ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 188). Bu yöntemde araştırma konusuna ilişkin metinler, makaleler, kitaplar vb. materyallerin sistematik olarak incelenmesi gerekmektedir (Karataş, 2017: 78).

4. BULGULAR

Bu başlık altında Türkiye’de son on yılda öğrencilerin değerler sistemine yönelik olarak yapılmış araştırmalardan bazıları ele alınmıştır.

Kıran (2016) yaptığı çalışmada, Schwartz Değerler Ölçeği ile öğrencilerin değer yönelimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Buna göre, ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin davranışlarını etkileyen değerlerin anlayışlı ve hoşgörülü olma, bireylerin ve toplumun iyiliğini ön planda tutma, toplumsal ilişkilerin korunması ve bireylerin huzurunun sürekliliği şeklinde olduğunu belirlemiştir. Bu çalışmada, öğrencilerin toplumla uyumlu tutum ve davranışlara sahip oldukları tespit edilmiştir.

Öcal ve Yıldırım (2014), yaptıkları çalışmada göç nedeniyle parçalanmış aile ortamında büyüyen çocukların değer algılarını Schwartz Değerler Ölçeği ile incelemeyi amaçlamıştır. Buna göre, öğrenciler tarafından en çok benimsenen değerler inançlı olma, sağlıklı olma, doğayı koruma, temiz ve düzenli olma, toplumsal düzenin korunması ve yardımsever olma şeklinde tespit edilmiştir. Araştırmada öğrenciler tarafından en az benimsenen değerler ise zengin olma, risk alma ve hayattan zevk alma şeklinde belirlenmiştir. Öğrenciler kendilerini en fazla güvenlik, evrensellik, uyum ve yardımseverlik ile özdeşleştirmiştir. Öğrencilerin kendilerini en az özdeşleştirdiği değerlerin ise uyum, güç ve hazcılık olduğu belirlenmiştir.

Yiğittir (2012) yaptığı çalışmada Schwartz’ın ve Rokeach’ın değer sınıflandırmaları aracılığıyla öğrencilerin değer yönelimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Buna göre, ilkökul öğrencilerinin çevreyi temiz tutma, saygılı olma, yardımsever olma, temiz ve düzenli olma, sevgi dolu olma, iyi bir insan olma, hoşgörülü olma, olumsuz sözlerden uzak durma, dürüst olma, yerleri kirliletmemeye, sağlıklı koruma, çevreye duyarlı olma ve doğayı sevmeye yönelik değerleri önemsendiği belirlemiştir. Araştırmada, Rokeach’ın değer sınıflandırmasındaki değerlerden (36 değer) 19’u, Schwartz’ın değer

sınıflandırmasındaki değerlerden ise (56 değer) 25'i öğrenciler tarafından tercih edilmiştir. Schwartz'ın değer sınıflandırmasında öğrencilerin en çok evrenselcilik, güvenlik ve yardımseverlik değerlerini tercih ettiği belirlenmiştir.

Yiğittir ve Öcal (2010), yaptıkları çalışmada öğrencilerin tercih ettiği değerleri Akbaş (2004) ve Rokeach (1973)'in değer sınıflandırmaları aracılığıyla incelemiştir. Buna göre, öğrencilerin yardımsever olma, hoşgörülü ve affedici olma, dürüst olma, temiz ve düzenli olma ve sevgi dolu olmaya ilişkin değerleri daha çok önemsendiği belirlenmiştir.

Dervişoğlu, Menzel, Soran ve Bögeholz (2009), yaptıkları çalışmada öğrencilerin sahip olduğu değerlerin kişisel normlara etkisini Schwartz'ın değer sınıflandırması aracılığıyla incelemeyi amaçlamıştır. Buna göre, öğrencilerin en çok yardımseverlik, güvenlik ve evrenselcilik değerlerini tercih ettiği ve öğrenciler tarafından güç ve hıncılık değerlerinin tercih edilmediği belirlenmiştir. Öğrenciler değerlerden (56 değer) 25'ini tercih etmiş ve evrenselcilik değeri içinde en çok çevreye duyarlılıkla ilgili olan değerleri tercih etmiştir.

Turan ve Aktan (2008), yaptıkları araştırmada okul hayatına ilişkin değerleri incelemeyi amaçlamıştır. Buna göre, öğrencilerin kurallara uygun davranma, sahip oldukları imkanlarla yetinebilme, herkesi olduğu gibi kabullenme, işbirliği içinde hareket etme, rekabet yerine yardımlaşmayı tercih etme, insanları incitmeye özen gösterme, tarafsız ve adil olma, sorumluluk sahibi olma, hedeflediklerine ulaşabilmek için çaba gösterme şeklindeki değerleri tercih ettiği belirlenmiştir.

Çengelci, Hancı ve Karaduman (2013), yaptıkları çalışmada öğretmenlerin ve öğrencilerin okuldaki değerlere ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Buna göre, öğretmenlerin ve öğrencilerin okuldaki değerlere ilişkin görüşlerinin çoğunlukla örtüştüğü belirlenmiştir. Hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından en çok hoşgörü, saygı, sevgi, sorumluluk ve dayanışma değerleri tercih edilmiştir. Ayrıca, öğretmenler tarafından eğitim ortamında vurgulanmayan değerlerin öğrenciler tarafından da düşük düzeyde tercih edildiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin demokratik değerleri öğrencilere kazandırmaya yönelik etkinliklere yer vermediğini belirtmesine ilişkin bulgu ile, öğrencilerin sınıf kurallarının birlikte belirlenmesine ilişkin görüşe düşük düzeyde katıldığına ilişkin bulgu birbirini destekler niteliktedir (Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013: 34).

5. SONUÇ

Etik kavramı, genel olarak bireylerin davranışlarının yargılanması olarak algılanır, ancak aslında iki ayrı anlam içerir. Bir insanda bulunması gereken en temel karakter özellikleri doğruyu yanlıştan, haklıyı haksızdan ayırt edebilmek ve doğru olanı yapabilmektir. Etik sadece bir tartışma alanı değildir, aynı zamanda eylem gerektirir. Çocuklar muazzam bir gözlem gücüne sahiptir. Evde ebeveynlerini, okulda ise öğretmenlerini dikkatli bir biçimde sürekli olarak gözlemlerler. Çok hassas bir yapıya ve köklü duygulara sahip olan çocuklar, toplumsal hayattaki gözlemleri ve etkileşimleri aracılığıyla temel değerleri edinirler. Eğitim, değerlerin aktarılması ve geliştirilmesi için önemli bir araçtır. Ahlaki değerler ve etik, eğitimin merkezinde yer almaktadır. Öğrencilerin okul ortamında edindiği değerler toplumsal yapının korunması açısından önem taşır (Shobana ve Kanakarathinam, 2017: 26).

Toplumsal hayata ilişkin değerlerin edinilmesi sürecinde eğitim kurumları aile kurumundan sonra çok önemli bir yere sahiptir. Okul, eğitim programları doğrultusunda öğrencilere doğrudan ya da dolaylı olarak toplumsal değerleri aktarmaktadır. Öğrencilerin eğitim sürecinde olumlu toplumsal değerler edinmesi ve olumsuz davranışlardan uzaklaşması hedeflenmektedir. Öğrenciler, okul ortamında bir yandan kültürü ve değerleri öğrenirken, diğer yandan değerlerin oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunan etkin bir rol gerçekleştirmektedir. Öğrencilerin tercih ettiği değerlerin bilinmesi, toplum yapısının çözümlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Türkiye'de son on yılda öğrencilerin değerler sistemine yönelik olarak yapılmış araştırmaların ilgili alan yazınına katkı sağlayacak nitelikte olduğu düşünülmektedir. Araştırmalarda yöntemsel açıdan benzer bir yaklaşım tercih edilmiş olması dikkat çekicidir. Araştırmaların çoğunda Schwartz'ın değerler sınıflandırması kullanılmıştır. Araştırmalar daha çok evrensel değerler boyutunda gerçekleştirilmiştir. Kültüre özgü ölçme araçlarının geliştirilmesinin ve araştırmaların kültüre özgü ayrıntılı bilgi edinmeye yönelik olarak gerçekleştirilmesinin alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda, öğrencilerin benimsedikleri değerlerin, toplumsal hayata ilişkin beklentilerinin bir göstergesi olduğu söylenebilir. Araştırmaların sonuçlarına göre, öğrencilerin en çok benimsedikleri değerlerin yardımsever olmak, dürüst olmak ve hoşgörölü olmak şeklinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrenciler temiz ve düzenli olmak, sağlıklı olmak, doğayı korumak gibi değerleri de önemsemektedir. Öğrencilerin, bireyler arası ilişkileri ön planda tutan ve toplumsal yapının korunmasını sağlayan değerleri daha fazla benimsediği görölmektedir. Sonuç olarak, öğrencilerin benimsedikleri değerlerin toplumun beklentileriyle uyumlu değerler olduğu düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Arvasi, S. A. (2015). *Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Bilgeoğuz.
- Atkin, J. A. (1996). From values and beliefs about learning to principles and practice. Seminar Series, No. 54. Melbourne: Incorporated Association of Registered Teachers of Victoria.
- Aydın, M. Z., Akyol Gürleri, ř. (2012). Okulda değerler eğitimi. *Ankara: Nobel*.
- Ayık, A., Ada, ř. (2007). İlköğretim okullarında oluşturulan okul költürü ile okulların etkililiği arasındaki ilişki. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 8(2), 429-446.
- Castiglione, C., Rampullo, A., Licciardello, O. (2014). High school students' value system. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 141, 1330-1334.
- Cihan, N. (2014). Okullarda Değerler Eğitimi ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Çengelci, T., Hancı, B. ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Dervişoğlu, S., Menzel, S., Soran, H., Bögeholz, S. (2009). Değerler, İnançlar ve Problem Algısının Biyolojik Çeşitliliği Korumaya Yönelik Kişisel Normlara Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Faköltesi Dergisi, 37:50-59
- Dyer, P. (1972). Changing Values of Students. *Elementary English*, 49(5), 697-705.
- Education. *Creative Education*, 8(10), 1682.
- Fırat, N. (2007). *Okul költürü ve öğretmenlerin değer sistemleri* (Doktora Tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Jardim, M. H. D. A. G., da Silva Junior, G. B., Alves, M. L. S. D. (2017). Values in Students of Higher
- Karataş, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-88.
- Kıran, Ö., Gül, S. (2016). Lise Öğrencilerinin Değer Yönelimlerinin Schwartz Değerler Ölçeği Açısından İncelenmesi. *Journal Of International Social Research*, 9(47).
- Mahram, B., Kazemi, S. (2010). System values development of students in school: attention to female students' value system in interaction with educational managers' role (Narrative Monograph of a High-School). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 2216-2221.
- Öcal, A., Yıldırım, E. (2014). Dış Göçler Sebebiyle Parçalanmış Aile Çocuklarının Değer Algılarının İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Faköltesi Dergisi*, 34(2), 155-183.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online readings in Psychology and Culture*, 2(1), 11, 1-20.

- Shobana, S., Kanakarathinam, R. (2017). Awareness and Need of Ethics and Values in Education for Students: A Study among College Teachers in Pollachi Region. *Int J Cur Res Rev/ Vol*, 9(9), 26-31.
- Turan, S., Aktan, D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Turan, S., Aktan, D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Yazıcı, M. (2013). Toplumsal değişim ve sosyal değerler. *Electronic Turkish Studies*, 8(8) 1489-1501.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Ankara: Seçkin*.
- Yiğittir, S. (2012). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz Değer Sınıflandırmasına Göre Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 1-15.
- Yiğittir, S., Öcal. A. (2010). İlköğretim 6.Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24.sayı, 407-416
- Zegwaard, K., Campbell, M. (2011). Ethics and values: The need for student awareness of workplace value systems.